

način. Obje slike su slikane u svijetlom koloritu s pretežno sivim tonom, žutim, crvenim i smeđim mrljama na odjeći, što bi, prema Fomićevoj, bilo karakteristično za Medulićev stvaralački rad ranijeg perioda, t. j. od konca tridesetih do početka četrdesetih godina 16. stoljeća.

Uspoređujući ove dvije slike s onima sličnog žanra Fomićeva dolazi do zaključka, da su te slike rađene za škrinje (cassoni), kojima su pročelje i strane bile oslikane. Poznato je, da se Medulić bavio i takvom vrstom djelatnosti. Sličnost s ovim dvjema slikama nalazi autorica članka u jednoj privatnoj zbirci u Londonu, gdje su, također na cassone-slikama, prikazana dva prizora iz stare povijesti: Regul u senatu i Arhimed u Sirakuzi. Arhimedov lik gotovo je identičan s likom Isusa Navina na jednoj od ovih dviju slika. Autorica također smatra, da je velika bliskost tih dviju slika u tipovima lica i likova, koji su jednako odjeveni, a navodi također ponavljanje nekih likova (vojnika) na desnoj strani prednjeg plana u Molitvi Isusa Navina kao i u onoj Arhimeda u Sirakuzi.

Ovo identificiranje dviju slika Andrije Medulića sigurno će pobuditi zanimanje kod stručnjaka, jer se ti radovi ne nalaze u dosadašnjim popisima njegovih djela.

Cvito Fisković

FRESKA U LABINSKOJ LOŽI

Gradska loža u Labinu, na vrh današnjeg trga, nalazi se na mjestu, koje je u historijskom urbanizmu grada Labina bilo van njegova zida, blizu glavnih gradskih vrata. Pod njenim krovom se sudilo, objavljivali se javni proglasi, sklapali se ugovori, tu se na sajmene dane trgovalo, a u praznicima seljački bi svijet i plesao, pa jedan natpis tamo štoviše govori, da su neprestani seljački plesovi toliko istrošili sam pod u loži (Tesselatum huius lodiae pavementum a jugibus villicorum choreis in terram conversum...), da ga je godine 1662. trebalo obnoviti. Stoljeće kasnije (1777. godine) obnovljena je i arhitektura tada već trošne i stare lože, kako to bilježi drugi jedan natpis na njoj (aedificium... temporis iniuria dirutum), pa je novo zdanje, oblikovano kao otvoreni trijem s redom vitkih kamenih stupova, nadomjestilo staru, masivniju arhitekturu, gdje se zidno platno – po svojoj prilici kao na cijelom nizu istarskih ladanjskih loža – otvaralo polukružnim lučnim otvorima. Takvu, naime, predodžbu o arhitekturi te stare lože sugerira nam jedan arhivski podatak iz XVI. stoljeća.

Taj podatak govori o slikarskoj dekoraciji, koja je obuhvaćala sav nutrašnji prostor stare labinske lože i koja je tekla uokolo (a torno ditta loza), a to svakako pretpostavlja veću zatvorenost zidova od postojećeg stanja. Osim toga se u tom podatku spominje i slikarija na gornjem dijelu ložina pročelja (la fazzada di sopra), dakle na pročelnoj zidnoj plohi, koje, međutim, u obnovljenoj arhitekturi nema, jer stupovi neposredno nose drvenu krovnu konstrukciju.

Podatak, koji crpemo iz knjige zapisnika labinskog gradskog vijeća, govori, kako je god. 1567., u vrijeme kada je Labin već stoljeće i po bio pod vlašću Venecije, mletački potestas Labina s gradskim vijećem odlučio, da se oslika labinska loža i kako je taj rad bio povjeren potestatovu sunarodnjaku, majstoru Andriji Orsu iz Mletaka.¹

Majstoru je bilo dano u program da na pročelju ove javne zgrade naslika znak Republike, lava sv. Marka (il San Marco), a pod ložom, na začelnom zidu, alegoriju mletačkog pravosuđa. Bila je to simetrična kompozicija s alegoričkim likovima vrlina iz srednjovjekovnog ikonografskog didaktičkog repertoara: u sredini lik Pravde, a sa strana likovi Jakosti i Umjerenosti, t. j. vrlina, koje je trebalo da komentiraju karakter mletačke pravde, što se na tome mjestu vršila, – pravde pravične, snažne a humane. No majstor je imao dekorativno riješiti i sav unutarnji prostor cjelovitim likovnim sistemom, pa se od te središnje figuralne kompozicije lijevo i desno duž zidnih ploha imala odvijati naslikana draperija poput zlatnog tekstila, koji je pri vrhu obrubljen, a stropna je ploha drvenog tabulatuma imala biti oslikana ornamentima u kasetiranom rasteru na podlozi cinobera.

Iz našeg arhivskog izvora ne znamo, kakva je bila ikonografija onih triju likova: Pravde, Jakosti i Umjerenosti. Ta se ikonografija znatno mijenjala u vremenu i u prostoru, no obzirom na to, što je autor bio Mlečanin, pomišljamo na ikonografske obrasce Virtutes, kojima je upravo na talijanskom tlu višestoljetna tradicija dala izvjesnu ustaljenost. Prema tim talijanskima ikonografskim formulama zamišljamo ih kao mlade žene, od kojih Umjerenost drži u svakoj ruci posudu i pretače njihove sadržaje (vino ublažuje vodom!), dok Jakost, odjevena kao ratnik, lomi rukama stup (poput starozavjetnog Samsona), a Pravda drži u rukama stalne svoje i neizostavne atribute: vagu, kojom točno mjeri krivicu i važe presudu, pa mač, kojim nepristrano vrši presudu i brani pravičnost.

Izvor nam, međutim, opisuje, da se pod likom Pravde nalazi i naslikani lav (uno lion cum la giustitia di sopra), pa je bez sumnje i taj lav bio ovdje jedan od ikonografskih atributa Pravde (a ne

heraldički znak republike sv. Marka!), a to na sličan način, kako se u ikonografiji Pravde pojavljuju dva lava, svaki sa svoje strane pravdina prijestolja na jednom poznatom spomeniku iz Venecije, na triptihu Jacobella del Fiore (1421.) u mletačkoj Akademiji. Očigledno je to i iz teksta, koji lava pod likom Pravde nazivlje »uno lion«, dok za heraldički lik mletačkog lava – simbol evanđeliste Marka (na pročelju lože) upotrebljava uobičajeni antonomastički termin »il San Marco«.

Ovaj alegorički govor ikonografije, koji je kvalitetama Pravde u labinskoj loži pribrojio i neustrašivost i srčanost lavlju, nije više razumljela publika XVII. stoljeća, pa jedan drugi labinski arhivski podatak iz god. 1633.–34. otkriva, do kakvih je fatalnih odjeka dovela kriva interpretacija jednog ikonografskog motiva. Tih godina labinsku fresku, već vremenom oštećenu,² spominju sudski akti labinski u vezi sa kriminalnim procesom protiv riječkog trgovca Matije Majcana, koji je u pripitom stanju iskopao oči naslikanom lavu u loži pod likom Pravde. Budući da je taj lav (atribut Pravde) bio tada pogrešno interpretiran kao lav sv. Marka (simbol Republike), to je i Majcanov čin bio interpretiran kao politički crimen protiv autoriteta mletačke republike, pa je Majcanu in contumaciam izrečena egzemplarna kazna, grozna u punom XVII. stoljeću: labinski krvnik trebao je da mu iskopa žive oči kao odmazdu za iskopane naslikane oči!³

Labinsku je fresku, kako to razabiramo iz izvora, mletački majstor radio prema skici, koju je prethodno dao vijeću na uvid, a od tehničkih pojedinosti znamo i za ugovorenu cijenu od 30 dukata, u kojoj je bio uključen honorar za rad i materijal, osim rada zidara, koga plaća općina, i koji je majstoru dodijeljen zbog toga, da mu svaki dan ožbuka onoliku površinu zida, koliko je majstor može dnevno oslikati. Taj tehnički detalj govori, da na ovoj jedinoj dosada poznatoj profanoj slikariji u inventaru istarskog zidnog slikarstva, ovaj strani majstor iz tehnički školovanog ambijenta Venecije, radi u tehnici fresco buono, i da je to prvi zabilježeni slučaj prave tehnike freska u Istri.

Freska je vjerovatno nestala god. 1777. kod obnove lože.

Branko Fučić

ARHIVSKI PODACI

1.

die 19 Junij 1567

Convocatum et congregatum fuit, et est Consilium antedictum de mandato magnifici domini pottestatis ad requisitionem spectabilium dominorum Judicum spectabilis Comunitatis in Salla palatij

solite residentie eius m(agnificentie) post sonum campane Juxta morem pro faciendo acordio cum magistro Andrea orso pictore de venetijs depingendi lodiam extra Castrum, et desupra sanctum marcum Juxta designum. In quo quidem Consilio Interfuerit Consiliarij numero sexdecim computata persona eius m(agnificentie) et declaratum fuit ipsum accordium ut Infra videlicet.

Desiderando Il Magnifico Signor pottesta et tutto questo Nobil Consiglio far depinger la loza de fuori della terra, et di sopra Il san marco Jussta Il disegno in esso consiglio mostrato, maestro Andrea orso pittore soprascritto si ha obligato, et si obliga depenzer a tutte sue spese et colori la fazzada di sopra Il suddeto san marco Juxta Il predetto disegno, et de piu depenzer sotto In predetta loza uno lion cum la giustitia di sopra cum la fortezza et temperanza una per banda d'essa giustitia, facendo poi uno pano d'oro atorno ditta loza cum il suo frixo di sopra. depingendo Il soffita della preditta loza di cenaprio cum le sue crosere, et adornamenti a tal opera convenevoli cum premio, et mercede de ducati trenta in rason de lire sei soldi quatro per ducato, et che li sia dato uno muraro qual habia a cartar Il muro tanto quanto accadera al prefato maestro Andrea alla giornata questo a spese della spetabile Comunita, la qual obligatione come di sopra fatta dal memorato maestro Andrea Intesa dal magnifico signor pottesta et questo Nobil Consiglio Sua m(agnificenza) cum li spetabili Signori giudici hano posta la parte Infrascritta videlicet sel se die dar al so praditto maestro Andrea pittore li predetti ducati trenta per far tal opera, et adornamento cum li modi, patti, et obligatione ut supra dechiariti.

Que pars posita fuit ad piscides, et ballotas, et felices obtinuit quindecim, una tantum contraria existente

Ideo votum obtinuit.

Labinski gradski arhiv
Libro Consigli I. 1566-1578.
Fol. 146v. - 147r.

2.

»...voltatomi a dietro, vidi sopra il muro un santo Marco Dipinto, ma del tempo la metta disfatto...«

Iskaz optuženog Majcana pred riječkim kapetanom.
Labinski gradski arhiv.
Atti amministrativi 47. (zadnji kvaderan).